

LOUIS ANDRIESENEN TALLINNAS

KERRI KOTTA

Kunstnik võib oma loomingus suhestuda ümbritseva maailmaga mitmeti. Ka n-õ elevandliluust tornis või rõhutatult oma subjektiivses maailmas elava looja loomingut võib ikka vaadelda teatava (kuigi eitava) suhtumisena ümbritsevasse. Ning sellisena võib see suhe

rääkida mõndagi nii maailma kui ka selles käibivate väärtushinnangute kohta. Samas on heliloojaid, kelle kunstnikumina kujuneb eelkõige oma positsiooni aktiivsel ning sageli ka muutuval määratlemisel ümbritseva sootsiumi (ja selle väärtushinnangute) suhtes ning selle

Louis Andriessen, meie aja omapäraseima käekirja ja suurima mõjuga heliloojaid.

positsiooni pideval manifesteerimisel. Näib, et viimaste hulka kuulub ka Louis Andriessen, üks nüüdismuusika klassikutest, kes Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias toimunud Sügisfestivali raames käis käesoleva aasta oktoobri algul Tallinnas ning muu hulgas kohtus ka tema muusikast ja isikust huvituvate inimestega. Järgnevat võibki võtta sellel kohtumisel helilooja poolt väljendatud mõtete kokkuvõtliku ja vabas vormis referaadina.

Üllatuslikult pole Louis Andriesseni kui vägagi omapärase käekirjaga helilooja jaoks olnud stiil kui puhtalt esteetiline kategooria kunagi omaette küsimus. Ehk teisisõnu, helilooja ei ole endale kunagi teinud probleemi sellest, missuguses stiilis ta muusikat kirjutab (kuigi mõnikord võib „õigete nootide“ otsimine võtta kaua aega). Stiili võib tema muusika puhul pidada pigem kaasnähtuseks sellele, mida ta ise nimetab adekvaatseks muusikaliseks reageerimiseks ümbritsevale (muusika)maailmale. Kusjuures ilmselt ei ole tegemist pelgalt passiivse suhtumisega, kus mingi välisilma nähtus tekitab vastava reaktsiooni kunstniku siseilmas ning helilooja ülesandeks jääbki lihtsalt selle reaktsiooni muusikasse „tõlkimine“ ja selle toiminguga kaudu nimetatud reaktsioonile esteetiliselt adekvaatse vormi andmine. Louis Andriessenit näib pigem huvitavat see, kuidas reageerida mingisugusele häirivale või problemaatilisele (muusikalisele) nähtusele niimoodi, et see reaktsioon (muusika)maailmas ka midagi muudaks. Ühesõnaga, tähtis pole anda mingile nähtusele niivõrd emotsionaalset hinnangut, kuivõrd pakuda sellele välja alternatiiv. Samas jäi Andriessen muusika tegelikku mõju hinnates võrdlemisi skeptiliseks. Poolnaljatades öeldi välja mõte, et ehk võib kunst, ja eelkõige hea kunst, mõjutada parimal juhul raha liikumist kunstile soodsamas suunas.

Siiski, helilooja tühe olulise ja saavutatava eesmärgina näeb Andriessen muusiku mõttemaailma muutmist. Nii nagu paljud teisedki nüüdismuusika loojad varem, möönis ka Andriessen selles seoses näiteks probleeme töötamisel traditsioonilise sümfooniaorkestriga – liiga akadeemilise ja kohmakalt inertse institutsioonina ei ole see sageli võimeline paindlikult kaasa tulema uue muusika muutunud ettekandeviisidega. See tõttu eelistab Andriessen, nagu paljud teisedki nüüdismuusika loojad, töötada koos mõttekaaslastest moodustatud ansamblitega, kus heliloojal on võimalik ka eespool nimetatud eesmärgi paremini saavutada.

Samuti on Andriessenile oluline jätta tavaliselt võrdlemisi rangelt struktureeritud teoses alati midagi vabaks. Kusjuures ka see, nagu ta ütleb, pole mitte niivõrd esteetiline, kuivõrd „poliitiline“ otsus. Seda võib pidada ka demokraatia väljenduseks muusikas. Mingi spetsiifilise kompositsioonitehnilise vahendi kasutamise seostamine sotsiaalse või ühiskondliku aspektiga näib Andriessenile muusikale olevat ka üldisemalt iseloomulik. See haakub samuti juba eespool mainitud ekstramuusikaliste aspektidega, mis tema puhul kompositsiooniprotsessi kui sellise tegelikult käivitavad või sellega vähemalt alati kaasnevad. Sellega, et muusika põhjendust otsitakse väljastpoolt muusikat, seostub siinkirjutaja arvates ka Andriessenile üks modernistlik aspekt – oma sõnul on talle alati sümpatiseerinud loojaisiksused, kes on püüdnud oma taotlusi põhjendada ka filosoofilis-ajalooliselt. Näiteid sellistest loojatest tõi Andriessen maalikunstist, eelkõige abstraktsionismist, nimetades Malevitšit ja Kandinskýt, keda ta näis eespool mainitud põhjustel näiteks Picassole eelistavat.

Isikupärase heliloojana hindab Andriessen teose sünni juures kollektiivi panust. Seda lauset ei tuleks tema puhul

Harri Rospu fotod

Muusikast rääkimise kõrval leidis helilooja aega jagada temaga kohtuma tulnud inimestele ka tündelulisi mõtteid: „Sul on aega absoluutselt kõigeks, mida sa tegelikult teha tahad.”

kindlasti tõlgendada loosungi „Massides on jõud“ tähenduses, vaid sellega peetakse pigem silmas loomingulist sünergiat, mis tekib erinevate ilmavaadetega inimeste koostöö tulemusena. „Muide, sinu sõbrad,“ nagu Andriessen korduvalt rõhutas, „peavad olema hullud. Sest normaalsed inimesed ei tulle sulle kunagi halvasti, nad ei pane sind kunagi olukorda, millele sa lihtsalt oled sunnitud loominguiliselt reageerima; seega ei suuda nad sind kunagi inspireerida või panna oma seisukohti muutama, sind isiksusena arenema.“ Ja veel üks eelnevaga haakuv mõte Andriessenilt: ära kuula ema sõna, ära tee seda, mida ema käsib! Sest ema soovib sulle seda, mis oleks sulle parim normaalse ühiskonna hästi toimiva liikmena. Ema soovib, et sa käituksid ja mõtleksid nii nagu teised inimesed. Kuid loojana ei tohiks see kindlasti olla sinu juhtmõte.

Lisaks sellele mainis Andriessen oma loomingust ja loomingulisest kujunemisest rääkides oma vähest sõltuvust saksa-austria klassikalis-romantilisest traditsioonist ja selle järeldustest XX sajandi modernismis, mis on teinud temale omenda tee leidmise lihtsamaks. Samuti leidis ta paralleele enda ja J. S. Bach'i muusika vahel (nn terrassidünaamika, *non rubato* jne). Helilooja juttu võrtsitasid arvukad poolanekdootlikud lood (kui tema muusikat seostatakse pigem narratiivsuse kui sellise puudumisega, siis inimesena meeldib Andriessenile lugusid jutustada küll), soovitusi jagati nii algajatele heliloojatele („lõpeta komponeerimine sellel hetkel, kui tundub, et läheb hästi, siis on järgmisel päeval hea jätkata, sest on olemas selge ettekujutus sellest, mida edasi teha“) kui ka lihtsalt inimestele oma elu korraldamiseks („sul on aega absoluutselt kõigeiks, mida sa tegelikult teha tahad; see on lihtsalt planeerimise ja prioriteetide küsimus“).

Kohtumisel heliloojaga koorus pilt Lääne-Euroopa vasakpoolse värvinguga, valgustunud, poliitiliselt ja ühiskondlikult aktiivse ja avatud hoiakuga intellektuaalist ning kunstnikust, keda kuulates meenus see vaimne vabane mistunne, mis iseloomustas läänemaailma möödunud sajandi kuuekümnendaid ja seitsmekümnendaid aastaid. Huvitav, missugusena näeb selline helilooja oma rolli tänapäeval, mil valdavaks on pigem tunne, et vabaduse (sh ka vaimse vabaduse) määr poolmärkamatuks, kuid pidevalt väheneb? Kas ta oleks valmis komponeerima näiteks potentsiaalselt moslemeid solvava teose, kui vaimse vabaduse ideaal ja tema kunstilised tõekspidamised seda nõuaksid? Neid ja ka teisi küsimusi heliloojale kahjuks tema tiheda päevakava tõttu enam esitada ei õnnestunud. Kuid heliloojaga kohtumiselt tagasi koju sõites ei saanud ma siiski päriselt lahti muljest, et kõik, millest Andriessen rääkis, kuulub juba mööduvasse ja pisut turvalisemas maailmas kui see, milles me praegu elame.